

EVALUATION FOR INTERNSHIP AND QUALIFICATION EXAMS IN THE PROFESSION OF INDEPENDENT ACCOUNTANT AND FINANCIAL ADVISOR: A RESEARCH IN SİVAS

Mehmet DEMİR¹
Ülkü MAZMAN İTİK²

Abstract

The purpose of this study is to determine the lessons learned in the Internship and Qualification Exams and the opinions of participants about these two exams. The questionnaire form, which was prepared by using the 5-point Likert scale, was applied to 109 independent accountants and vocational candidates registered in the vocational chamber in Sivas. Cronbach's Alpha internal consistency coefficient of the questionnaire was found as 0.84. As a result of the study, it was found that the most challenging course (Cost Accounting) was the course that was the most challenging one in the Entrance and Proficiency Exam, and that the least challenging course was the (Vocational Law) course. Some of the the statements related to the Entrance Exam were; exam centers should be increased according to the geographical structure of our country; I find the file license and exam fees too high. Some of the statements have been the most supported expressions. Some expressions related to the Proficiency Exam were; where exactly my internship had an effect on the Proficiency Exam; for two days in the qualification exams, doing eight lessons together adversely affects the achievement. Participants did not evaluate any of the 20 statements related to both exams at their level.

Article History:

Date submitted:

11 September 2019

Date accepted:

24 February 2021

Jel Codes:

M40, M41, M49

Keywords:

Certified Public
Accountant Financial
Advisor, Internship
Starting Exam,
Proficiency Exam

Suggested Citation: Demir, M. & Mazman İtik, Ü. (2021). Evaluation for Internship and Qualification Exams in The Profession of Independent Accountant and Financial Advisor: A Research in Sivas. *Sivas Cumhuriyet University Journal of Economics and Administrative Sciences*, 22(1),91-112.

¹ Prof. Dr., Sivas Cumhuriyet Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Finans ve Bankacılık Bölümü, mehmet_demir01@hotmail.com, ORCID ID: 0000-0003-1796-7974

² Dr. Öğr. Üyesi, Sivas Cumhuriyet Üniversitesi, Cumhuriyet Sosyal Bilimler Meslek Yüksekokulu, Mülkiyet Koruma ve Güvenlik Bölümü, umazman@cumhuriyet.edu.tr, ORCID ID: 0000-0003-2472-9093

SERBEST MUHASEBECİ MALİ MÜŞAVİRLİK MESLEĞİNDE, STAJA GİRİŞ VE YETERLİLİK SINAVLARINA YÖNELİK DEĞERLENDİRME: SİVAS İLİNDE BİR ARAŞTIRMA

Mehmet DEMİR¹
Ülkü MAZMAN İTİK²

Öz

Bu çalışmanın amacı, serbest muhasebeci mali müşavirlik mesleğinin en önemli aşamalarından birisi olan Staja Giriş Sınavı ve Yeterlilik Sınavına yönelik serbest muhasebeci mali müşavir ve adaylarının bakış açılarını tespit etmek ve konuyla ilgili değerlendirme yapmaktır. Bu amacı gerçekleştirmek için 5'li likert ölçeği kullanılarak hazırlanan anket formu, Sivas ilinde meslek odasına kayıtlı 109 adet serbest muhasebeci mali müşavire ve meslek adaylarına uygulanmıştır. Araştırmanın sonucunda, Staja Giriş ve Yeterlilik Sınavında en çok zorlanılan dersin maliyet muhasebesi dersi olduğu, en az zorlanılan dersin ise meslek hukuku dersi olduğu tespit edilmiştir. Yapılan sınavlarla ilgili olarak sınav merkezi sayısının artırılması, dosya ve ruhsat ücretlerinin düşürülmesi isteği ve bunlara ek olarak iki gün üst üste bütün derslerin sınavının yapılmasının başarıyı olumsuz etkilediği sonucuna ulaşılmıştır.

Makale Geçmişi:

İletilen Tarih:

11 Eylül 2019

Kabul Tarihi:

24 Şubat 2021

Jel Kodları:

M40, M41, M49

Anahtar Kelimeler:

Serbest Muhasebeci Mali Müşavir, Staja Giriş Sınavı, Yeterlilik Sınavı

Önerilen Alıntı: Demir, M. & Mazman İtik, Ü. (2021). Serbest Muhasebeci Mali Müşavirlik Mesleğinde, Staja Giriş ve Yeterlilik Sınavlarına Yönelik Değerlendirme: Sivas İlinde Bir Araştırma. *Sivas Cumhuriyet Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 22(1), 91-112.

¹ Prof. Dr., Sivas Cumhuriyet Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Finans ve Bankacılık Bölümü, mehmet_demir01@hotmail.com, ORCID ID: 0000-0003-1796-7974

² Dr. Öğr. Üyesi, Sivas Cumhuriyet Üniversitesi, Cumhuriyet Sosyal Bilimler Meslek Yüksekokulu, Mülkiyet Koruma ve Güvenlik Bölümü, umazman@cumhuriyet.edu.tr, ORCID ID: 0000-0003-2472-9093

1. GİRİŞ

İşletmelerde faaliyetlerin sağlıklı ve güvenilir bir şekilde işleyişini sağlama, ekonomik faaliyetleri kayıt altına alma faaliyet sonuçlarını ilgili mevzuat çerçevesinde denetlemeye ve değerlendirmeye tabi tutarak gerçek durumu işletme ile ilgili kişilere ve resmi mercilere tarafsız bir şekilde sunma görevlerini yerine getiren, 3568 Sayılı Meslek Yasasında belirtilen genel ve özel şartlara haiz kişilere “Serbest Muhasebeci Mali Müşavir” denmektedir (Kaplanoğlu, 2014:265). Serbest Muhasebeci Mali Müşavirlik (SMMM) mesleğini icra edenler, sahip oldukları işletme, iktisat, mali hukuk, muhasebe vb. bilgileriyle işletmelerin muhasebe düzeni başta olmak üzere her türlü mali konularının planlanmasında, önemli işletme kararlarının alınmasında ve işletmeyle ilgili birçok mali sorunların çözümlenmesinde önemli bir rol oynamaktadırlar.

Hemen üstte yer alan rollerinden dolayı muhasebe meslek mensubunun muhasebe bilgi sistemiyle ürettiği bilgilerin değeri de aynı oranda yüksektir. Bu mesleğin hem elde edilmesinde hem de sürdürülmesinde ciddi bir mesleki bilgiye, sezgi ve karar verme yeteneğine, mesleki açıdan sürekli kendini yenilemeye, mesleki etik kurallarına sadık kalmaya, ekip çalışması yapabilmeye vb. konulara hâkim veya uygun olmaya ihtiyaç vardır. Elbette ki bu denli özellikleri bünyesinde barındıran bir mesleğin elde edilmesinin ve yürütülmesinin kolay olması da beklenemez. SMMM, hem sınavlar hem süreler hem de icra edilmesi açısından bilgi ve sabır isteyen bir meslektir. Nihayetinde bu meslek mensubu, işletmelerin finansal işlemlerini ve sorunlarını çözmeye çalışan, bunlara yönelik reçete misali uygulamalar öneren bir doktor gibidir.

Bu araştırmanın amacı, SMMM unvanı alabilmek için en önemli aşamalardan olan Staja Giriş Sınavı ve Yeterlilik Sınavına ilişkin SMMM ve stajyerlerin görüşlerini ve beklentilerini ortaya koymak ve beklentilere yönelik değerlendirmeler yaparak çözüm önerisinde bulunmaktadır. Araştırmanın amacını gerçekleştirmek için analiz edilecek veriler anket yöntemi ile elde edilmiştir. Anket formu oluşturulurken çalışılan konu ile ilgili literatür incelenmiş (Kaplanoğlu, 2014, Yazarkan ve Yılmaz 2016, Uzay 2005); ilgili meslek odasına gidilerek bilgiler alınmış, ardından mesleği icra eden mesleğin çeşitli pozisyonlarda bulunan SMMM’lerin ve stajyerlerin bilgilerinden faydalanılmıştır.

Araştırmada kullanılan anket formu dört bölümden oluşmaktadır. Birinci bölüm, ankete katılan SMMM ve stajyerlerin demografik yapılarının saptanması amacıyla 4 sorudan; ikinci bölüm ise SMMM ve stajyerlerin Staja Giriş Sınavı ve Yeterlilik Sınavında en çok zorlandıkları dersleri tespit etmeye yönelik hazırlanan dersleri içeren seçeneklerden oluşmaktadır. Üçüncü ve dördüncü bölüm ise Staja Giriş Sınavına yönelik düşünceleri tespit etmeye yönelik 10 adet, Yeterlilik Sınavına ait görüşlerini tespit etmeye yönelik 10 adet ifadeden oluşmaktadır. 5’li likert tipinde hazırlanan ifadeler “5 Tam Katılıyorum” dan “1 Hiç Katılmıyorum” aralığında cevap istenmiştir. Anketten elde edilen veriler sosyal bilimlerde tercih edilen SPSS 22 paket programında analiz edilerek yorumlanmıştır.

2. SERBEST MUHASEBECİ VE MALİ MÜŞAVİRLİK MESLEĞİNİN AŞAMALARI

Türkiye’de Serbest Muhasebeci Mali Müşavir (SMMM) olabilmek için 3568 sayılı Kanununun 5. maddesinin a fıkrasında sayılan bilim dallarında lisans seviyesinde mezun olmak veya bu bilim dallarından lisansüstü diploma almak, 3 yıl staj yapmak, SMMM sınavını kazanmak ve SMMM ruhsatını almış olmak şarttır (Kaplanoğlu, 2014:265).

**SERBEST MUHASEBECİ MALİ MÜŞAVİRLİK MESLEĞİNDE, STAJA GİRİŞ VE
YETERLİLİK SINAVLARINA YÖNELİK DEĞERLENDİRME:
SİVAS İLİNDE BİR ARAŞTIRMA**

SMMM olabilmenin ilk şartı, Türkiye Cumhuriyeti sınırları içerisinde eğitim veren fakülte veya 4 yıllık eğitim veren yüksekokul seviyesinde diploma sahibi olmaktır. Bu şartı üniversitelerin işletme hukuk, iktisat, kamu yönetimi, maliye, muhasebe, bankacılık ve siyasal bilimler dallarında eğitim veren fakülte ile yüksekokullar sağlamaktadır. Bunlara ek olarak, Yükseköğretim Kurumunca (YÖK) denkliği kabul edilmiş, yabancı yükseköğretim kurumundan lisans düzeyinde mezun olanlar ile diğer öğretim kurumlarından lisans diplomasına sahip olup belirtilen bilim dallarında lisansüstü mezuniyeti olanlar da bu şartı sağlamış olmaktadırlar (Resmi Gazete, 3568 Sayılı Kanun). Aynı zamanda YÖK tarafından kabul edilmiş, yabancı üniversitelerden mezun olan kişiler ile mühendislik gibi teknik bölümlerden mezun olan ve sayılan bilim dallarında yüksek lisans yapma şartını sağlayan kişiler de SMMM olabilirler. Ülkemizde staj, SMMM unvanı alabilmek için aranan diğer bir koşuldur. Türkiye’de muhasebe mesleğine ilişkin staj kurallarının asıl kaynağı, 3568 sayılı kanun ve bu kanuna dayanılarak çıkartılan düzenlemelerdir. Staj kuralları üç farklı düzenlemede açıklanmaktadır. Bunlar sırasıyla; 3568 sayılı kanun, staj yönetmeliği ve staj yönergesidir. Ayrıca stajyerler sınav yönetmeliği ve disiplin yönetmeliğine de uymak zorundadırlar. Staja Giriş Sınavı; 100 sorusu “Alan Bilgisi”, 20 soru “Genel Kültür ve Yetenek” 2016 yılında dosya açtıranlar için geçerli olmak kaydı ile 10 adet “İngilizce” olmak üzere, toplam 130 soru üzerinden “test” biçiminde yapılmaktadır. Staja Giriş Sınavında adaylara aşağıdaki derslerle ilgili sorular sorulmaktadır.

- ✓ Finansal Muhasebe
- ✓ Finansal Tablolar ve Analizi
- ✓ Maliyet Muhasebesi
- ✓ Muhasebe Denetimi
- ✓ Muhasebe standartları
- ✓ Vergi Mevzuatı ve Uygulaması
- ✓ Hukuk (Ticaret Hukuku, Borçlar Hukuku, İş Hukuku, SSK ve Bağ-Kur Mevzuatı, İdari Yargılama Hukuku)
- ✓ Muhasebecilik ve Mali Müşavirlik Meslek Hukuku
- ✓ Sermaye Piyasası Mevzuatı

Adayların Staja Giriş Sınavında başarılı olup olmadıkları “Temel Eğitim ve Staj Merkezi (TESMER)” tarafından belirlenmektedir. Muhasebe mesleğini seçen adaylar için lisans/yüksek lisans mezuniyetinden sonra Staja Giriş Sınavını kazanmaları gerekir. Staja Giriş Sınavını kazanan adayların sınavı kazanmalarının ardından 3 yıllık staj süresi başlar. Staja Giriş sınavını kazanan meslek adaylarının, staj yapacakları ilin ya da bölgenin meslek odasına dilekçe ile başvurmaları gerekmektedir. Adaylar dilekçelerine 3568 sayılı Kanunun aradığı şartlara ilişkin, adli sicil belgelerini yanında staj yapacağı meslek mensubunun muvafakat yazısını veya meslek mensubunun odaca belirlenmesine yönelik yazılı taleplerini, kendileri hakkında bilgi alınabilecek iki kişinin iletişim bilgilerini ve staj giderlerinin ödendiğine dair belgeleri ilave ederek, Mali Müşavirler Odasına teslim ederler (Kaplanoğlu, 2014:265).

Meslek adayları üç yıllık staj süresini başarı ile tamandıktan sonra “Temel Eğitim ve Staj Merkezi (TESMER)” den alınan “staj notu” ile birlikte, SMMM Yeterlilik Sınavına girmek zorundadırlar. Bu sınav, “yazılı sınav” şeklinde yapılmaktadır. Sınava girilecek dersler şunlardır.

- ✓ Finansal Muhasebe
- ✓ Finansal Tablolar Analizi
- ✓ Maliyet Muhasebesi

- ✓ Muhasebe Denetimi
- ✓ Vergi Mevzuatı ve Uygulaması
- ✓ Hukuk
- ✓ Meslek Hukuku
- ✓ Sermaye Piyasası Mevzuatı

Serbest Muhasebeci Mali Müşavir mesleğini icra etmek isteyen adaylar için son aşama olan Yeterlilik Sınavından sonra SMMM ruhsatının alınması gereklidir. Ruhsat almak için gerekli işlemleri tamamlayan kişiler “Serbest Muhasebeci Mali Müşavir” unvanını alırlar ve bu aşamadan sonra mesleği icra edebilirler.

3. LİTERATÜR ÖZETİ

SMMM mesleğini, meslek mensubunu ve stajyerleri çeşitli yönlerden inceleyen birçok çalışma vardır. Her iki sınava (Staja Giriş ve Yeterlilik sınavlarına) yönelik görüş ve beklentilerin mesleği icra edenler ve/veya stajyerler açısından araştırıldığı bir çalışmaya, yapılan internet tabanlı araştırmalarda rastlanılmamıştır. Literatüre ait özet bilgiler aşağıda yer almaktadır.

Uzay (2005), çalışmasında, SMMM unvanı almak isteyen stajyerlerin sorunlarına ve beklentilerine yönelik bir anket uygulamış ve bu çalışmanın sonucunda Staja Giriş Sınavında adayların zorlandığı, dosya açtırma maliyetlerinin yüksekliği ve staj yeri bulunurken yaşanan zorlukların ön plana çıktığı aynı zamanda sık değişen mevzuatın sınav başarısını olumsuz etkilediği tespit edilmiştir.

Kaplanoğlu (2014), çalışmasında, stajyerlerin meslek mensuplarından ve temsil edilen meslek örgütlerinden beklentilerini ortaya koyabilmek amacıyla anket uygulamıştır. Çalışmanın sonucunda, stajyerler için iş imkânının oluşturulması, sürekli mesleki eğitimin devam ettirilmesi ve sosyal etkinliklerin yanı sıra, staj yeri bulmada meslek kuruluşlarının daha etkin olması gerektiği, ruhsat ve sınav ücretlerinin azaltılması gerektiği tespit edilmiştir.

Aydemir (2015), çalışmasında, muhasebecilik mesleğini icra eden kişilerin sorunlarına ve beklentilerine değinmiş bu amaçla meslek mensuplarına anket uygulamıştır. Çalışmanın sonucunda meslek mensuplarının haksız rekabete yol açarak çok düşük bedellerle defter tuttukları, mükelleflerin ödemelerini yapmaması veya çok ertelemesi gibi sorunların ön plana çıktığı tespit edilmiştir.

Yazarkan ve Yılmaz (2016), çalışmalarında, serbest muhasebeci mali müşavirlik stajı yapmakta olan meslek mensubu adaylarının staj eğitimleri süresince karşılaştıkları sorunları ve yetkili kişi ve kuruluşlardan beklentilerini ortaya koymaya ve staj sürecinin kalitesini artırmaya yönelik öneriler üretmeye çalışmıştır. Çalışmada stajyerlerin başlıca staj ücretleri, staj süresi, yoğun çalışma temposu, serbest muhasebeci mali müşavirlerin stajyer çalıştırmada isteksiz olması gibi konulardan kaynaklanan çeşitli sorunlar ortaya konulmuştur.

Fidan ve Subaşı (2014), çalışmalarında, mesleğin başında olan stajyerlerin etik algılarını anket tekniği ile ortaya koymaya çalışmıştır. Çalışmanın sonucunda, meslek mensubu adaylarının yaklaşık yarısından fazlasının mesleki etik kuralları hakkında hiç eğitim almadığı, eğitim aldığını bildirenlerin ise daha çok meslek kuruluşlarının yayınlarından faydalanarak veya stajları sırasında eğitim aldıkları tespit edilmiştir.

**SERBEST MUHASEBECİ MALİ MÜŞAVİRLİK MESLEĞİNDE, STAJA GİRİŞ VE
YETERLİLİK SINAVLARINA YÖNELİK DEĞERLENDİRME:
SİVAS İLİNDE BİR ARAŞTIRMA**

Demir ve Çiçekay (2015), çalışmalarında, 2009 ve 2014 yılları arasında mali müşavirlik stajını yapan kişilerin mobinge maruz kalıp kalmadıklarını ve böyle bir durum söz konusu olduğunda verdikleri tepkiyi ve davranış biçimlerini incelemiştir. Sonuç olarak, 2009 yılı ve 2014 yıllarında mali müşavirlik stajı yapan kişilerin tepki ve davranışlarında farklılık olduğu tespit edilmiştir.

4. ARAŞTIRMANIN METODOLOJİSİ

4.1. Ana Kütle ve Örneklem

Bu araştırmanın ana külesini, Sivas il merkezinde faaliyet gösteren serbest muhasebeci mali müşavirler ve serbest muhasebeci mali müşavir adayları oluşturmaktadır. 2018 yılı Mayıs ayı itibarıyla Sivas Mali Müşavirler Odasına kayıtlı toplam üye sayısı 348'dir. Bu üyelere bağımsız olarak çalışanların sayısı ise 235'tir. Stajı devam eden SMMM adayı 53, yeterlilik aşamasında olan aday sayısı ise 9'dur. Özetle çalışmanın ana kütle 297 kişidir; ancak serbest muhasebeci mali müşavirlerden odaya kayıtlı ve bağımsız olarak çalışan yaklaşık 130 SMMM, Staja Giriş ve Yeterlilik Sınavına veya her ikisine birden girmeden meslek unvanını aldıkları için çalışma kapsamı dışında tutulmuş ve ana kütle sayısı 167 olmuştur. Anketi cevaplayacak katılımcılar ise "Kolayda Örneklem" yöntemiyle seçilmiştir. Ana kütle evren ilişkisi aşağıda yer alan Tablo 1'deki gibidir.

Tablo 1: Ana Kütle Örneklem İlişkisi

Unvan	Ana kütle	Örneklem	Örneklem Ana Kütle Oranı (%)
SMMM	105	60	57
SMMM Stajyeri	53	40	75
Yeterlilik Aşamasında Olanlar	9	9	100
Toplam	167	109	65

Tablo 1 incelendiğinde, örneklemin ana kütle temsil kabiliyetinin oldukça yüksek olduğu görülmektedir.

4.2. Veri Toplama Aracı

Araştırmanın amacını gerçekleştirmek için analiz edilecek veriler anket yöntemi ile elde edilmiştir. Anket formu oluşturulurken çalışılan konu ile ilgili literatür incelenmiş (Kaplıanoğlu, 2014, Yazarkan ve Yılmaz 2016, Uzay 2005), örneklem grubunda yer alan bazı kişilerin görüşlerine başvurulmuş ve araştırmacıların bilgilerinden yararlanılmıştır.

Araştırmada kullanılan anket formunda katılımcıların demografik yapılarının saptanmasına ve çalışmanın amaçlarını gerçekleştirmeye yönelik toplam 27 soru/ifade yer almaktadır. Veriler, SPSS 22 paket programından faydalanılarak analiz edilmiştir. Katılımcıların, ankette bulunan her bir ifadeye hangi düzeyde katıldığı ya da görüşlerinin Hiç Katılmam, Az Katılımım, Orta Derecede Katılımım, Çok Katılımım ve Tam Katılımım nitelermelerinden hangisine girdiği yapılan bir sınıflama ölçeği ile belirlenmiştir. Sınıflama ölçeğinin oluşturulmasında; Aralık Genişliği (a) = Dizi Genişliği ÷ Yapılacak Grup Sayısı formülü kullanılmıştır (Tekin, 1987:262). Buna göre oluşturulan ölçekte; nitelik düzeyi ve puan değerleri ile değer aralıkları Tablo 2'de gösterilmiştir. a= 4/5 a= 0,80 bulunur.

Tablo 2: Anket Maddelerinin Nitelik Düzeyleri

Puan Değerleri	Değer Aralıkları	Nitelik Düzeyi
1	1,00 – 1,79	Hiç Katılmam
2	1,80 – 2,59	Az Katılım
3	2,60 – 3,39	Orta Derecede Katılım
4	3,40 – 4,19	Çok Katılım
5	4,20 – 5,00	Tam Katılım

5. BULGULAR

5.1. Anketin Güvenilirliğine Ait Bulgular

Bilimsel araştırmalarda ölçümlerin geçerliliğini ve güvenilirliğini tespit edebilmek için değişik yöntemler vardır bunlardan birisi de Cronbach Alfa İç Tutarlılık Katsayısı yöntemidir. Serbest Muhasebeci Mali Müşavirlik unvanını kazanmak için başarmak zorunda olunan sınavları (Staja Giriş Sınavı ve Yeterlilik Sınavı) değerlendirmeye yönelik hazırlanan anket formunun geçerlilik ve güvenilirliği Cronbach's Alpha İç Tutarlılık Katsayısı ile tespit edilmeye çalışılmış ve analiz sonucu Tablo 3'te gösterilmiştir.

Tablo 3: Cronbach's Alpha İç Tutarlılık Katsayısı

Madde Sayısı	İç Tutarlılık Katsayısı	Güvenirlik Düzeyi
20	0,84	Yüksek Derecede Güvenilir

Tablo 3'te görüldüğü üzere Cronbach's Alpha İç Tutarlılık Katsayısı 0,84 olarak hesaplanmıştır. Bu sonuca göre söz konusu 20 ifadenin bir bütün olarak, ölçülmek istenen olguyu ölçmede “Yüksek Derecede Güvenilir” (Doymuş, 2007:11) olduğu söylenebilir.

5.2. Anket İfadelerine Ait Bulgular

Sivas ilinde bağımsız olarak faaliyet gösteren serbest muhasebeci mali müşavir, serbest muhasebeci mali müşavir stajyerleri ve yeterlilik aşamasında olan adaylara Nisan – Mayıs 2018 tarihleri arasında toplam 27 soru/ifadeden oluşan anket formu uygulanmıştır. Anket formunda; demografik özelliklerin tespiti için 5 soru, serbest muhasebeci mali müşavir sınavlarında en çok zorlanılan dersleri tespit edebilmek için 2 soru, serbest muhasebeci mali müşavir Staja Giriş ve Yeterlilik Sınavına ait katılımcıların düşüncelerini tespit etmek için de toplamda 20 ifade yer almaktadır.

5.2.1. Demografik Yapıya İlişkin Bulgular

109 kişiden oluşan örnekleme yer alan serbest muhasebeci mali müşavir ve serbest muhasebeci mali müşavir adaylarına ait tanımlayıcı istatistikler yüzde (%) ve frekans (kişi sayısı) değerleri açısından aşağıda Tablo 4'te yer almaktadır.

**SERBEST MUHASEBECİ MALİ MÜŞAVİRLİK MESLEĞİNDE, STAJA GİRİŞ VE
YETERLİLİK SINAVLARINA YÖNELİK DEĞERLENDİRME:
SİVAS İLİNDE BİR ARAŞTIRMA**

Tablo 4: Katılımcıların Demografik Özellikleri

Nitelik	Gruplar	Frekans (f)	Yüzde (%)
Cinsiyet	Erkek	84	77,1
	Kadın	25	22,9
	Toplam	109	100,0
Yaş	25 ve altı	6	5,5
	26-35	39	35,8
	36-45	39	35,8
	46-55	20	18,3
	56 ve üst	5	4,6
	Toplam	109	100,0
Eğitim Durumu	Lise veya öncesi	12	11,0
	Ön lisans	11	10,1
	Lisans	72	66,1
	Lisansüstü	14	12,8
	Toplam	109	100,0
Staj Yapılan Yer	Muhasebe bürosu	100	0,92
	Bir işletmenin muhasebe bölümü	9	0,8
	Toplam	109	100,0

Tablo 4'te görüldüğü üzere ankete katılan Serbest Muhasebeci Mali Müşavir ve Serbest Muhasebeci Mali Müşavir adaylarının;

1. Cinsiyet dağılımı incelendiğinde %77,1'i (84) bayan, % 22,9'u (24) ise erkek olduğu görülmektedir.
2. Yaş dağılımı incelendiğinde % 5,5'ü (6) 25 yaş altı, % 35,8'i (39) 26-35 yaş aralığında, % 35,8'si (39) 36-45 yaş aralığında, % 18,3'i (20) 46-55 yaş aralığında ve %4,6'i (5) 56 ve üzeri yaş aralığında olduğu görülmektedir.
3. Eğitim durumu incelendiğinde % 11'si (12) lise ve öncesi, % 10,1'i (11) ön lisans düzeyinde, %66,1'si (72) lisans, % 12,8'i (14) lisans eğitimi tamamlamış düzeyde olduğu görülmektedir.
4. Staj yaptıkları yer incelendiğinde % 92'si (100) muhasebe bürosunda staj yapmış veya yapmakta olduğunu, % 8'i (9) bir işletmenin muhasebe bölümünde staj yaptığını bildirmiştir.

5.2.2. Staja Giriş Sınavında Zorlanılan Derslere Ait Bulgular

Anket kapsamında yer alan bütün katılımcılardan, anket formunda Staja Giriş Sınavında en çok zorlandıkları üç dersi seçmeleri istenmiştir. En çok zorlanılan derslerin sıralaması Tablo 5'te yer almaktadır.

Tablo 5: Staja Giriş Sınavında En Çok Zorlanılan Derslerin Sıralaması

Sıra No	Dersin Adı	Frekans (f)	Yüzdeler(%)	
			Toplam Denek Sayısına Göre ³	Toplam İşaretlenme Sayımına Göre ⁴
1	Maliyet Muhasebesi	56	51,3	23,4
2	Muhasebe Denetimi	25	22,9	10,5
3	Mali Tablolar Analizi	23	21,1	9,6
4	Matematik	22	20,2	9,2
5	Finansal Muhasebe	19	17,4	8,0
6	Ticaret Hukuku	14	12,8	5,9
7	Ekonomi	11	10,1	4,6
8	Borçlar Hukuku	11	10,1	4,6
9	Atatürk İlkeleri ve İnk. Tar.	9	8,3	3,8
10	Türkçe	8	7,3	3,3
11	Vergi Hukuku	8	7,3	3,3
12	Maliye	7	6,4	2,9
13	İş ve Sosyal Güv. Hukuku	5	4,6	2,1
14	Meslek Hukuku	4	3,7	1,7
Toplam		239⁵	---	100

Tablo 5’te, deneklerin Staja Giriş Sınavı’nda en çok zorlandıkları derslerde birinci sırada %51,3 ile Maliyet Muhasebesi dersi; ikinci sırada %22,9 ile Muhasebe Denetimi dersi ve üçüncü sırada ise % 21,1 ile Mali Tablolar Analizi dersi yer almaktadır.

En çok zorlanılan üç dersin ortak özellikleri muhasebecilik ve Mali Müşavirlik mesleğinin temelini oluşturmalarıdır. Bu derslerin yeterli düzeyde bilgiye sahip olanlarca yapılabilmesi mesleğin geleceği açısından oldukça önemlidir. Zira alınacak her kararın fayda/maliyet, analiz ve denetim boyutu vardır ve meslek adayının bu boyutlara ilişkin bilgi düzeyine ait yeterliliğinin Staja

³ Hesaplama şu şekildedir: $56 \div 109 = 51,3$

⁴ Hesaplama şu şekildedir $56 \div 239 = 23,4$

⁵ Deneklerden, Staja Giriş Sınavı’nda zorlandıkları 3 dersi işaretlemeleri istenmiştir. Bu durumda toplam sayının 327 çıkması gerekir. Ancak bazı denekler 3’ten az işaretledikleri, bazı denekler ise bu sınava girmeden belge aldıklarından dolayı hiç işaretlemedikleri için sayı 239 olarak gerçekleşmiştir.

**SERBEST MUHASEBECİ MALİ MÜŞAVİRLİK MESLEĞİNDE, STAJA GİRİŞ VE
YETERLİLİK SINAVLARINA YÖNELİK DEĞERLENDİRME:
SİVAS İLİNDE BİR ARAŞTIRMA**

Giriş Sınavı ile ortaya konması yerinde ve gerekli bir uygulamadır. Bu bilgilerle donanmış bir meslek elemanı mikro düzeyde işletmeler, makro düzeyde ise ülke için alınacak ekonomik kararlara önemli katkılar sağlayacaktır.

Muhasebe Denetimi ve Mali Tablolar Analizi dersleri açısından uygulama düzeylerinin yetersizliği; Maliyet Muhasebesi açısından da iş yoğunluğu gerçeği/bahanesi veya meslek elemanının bilgi/belge yetersizliği ile zaman zaman teorik bilgiye uyum göstermeyen uygulamalara gidilmesi aday meslek elemanlarının bu derslerde zorlanmalarına yol açan faktörlerden sayılabilir.

Zorlanılan dersler sıralamasının sonlarında yer alan derslerin, mesleğin icrasında sürekli olarak tekrarlanabilir özellik taşıyan konuları içeren dersler olduğu görülmektedir. Sınav hazırlığını muhasebe bürolarında veya birimlerinde yapan adayların bu derslerin içeriğiyle sürekli karşılaşılıyor olmaları bu konularda bilgi düzeylerinin arttığına işaret eder. Dolayısıyla bu tür derslerin sınavında çok daha başarılı olmaları normal bir durumdur.

5.2.3. Yeterlilik Sınavında En Çok Zorlanılan Derslere Ait Bulgular

Ankette, SMMM ve yeterlik aşamasında yer alan toplam 77 (Tablo 4) katılımcıdan, yeterlilik sınavlarında en çok zorlandıkları 3 dersi işaretlemeleri istenmiş ve elde edilen verilerle Tablo 6 oluşturulmuştur.

Tablo 6: Yeterlilik Sınavında En Çok Zorlanılan Derslerin Sıralaması

Sıra No	Dersin Adı	Frekans (f)	Yüzdeler (%)	
			Toplam Denek Sayısına Göre ⁶	Toplam İşaretlenme Sayısına Göre ⁷
1.	Maliyet Muhasebesi	43	55,8	26,5
2.	Sermaye Piyasası Mevzuatı	25	32,5	15,4
2.	Finansal Tablolar Analizi	25	32,5	15,4
3.	Vergi Mevzuatı ve Uygulaması	19	24,7	11,7
4.	Hukuk	17	22,1	10,5
5.	Muhasebe Denetimi	16	20,1	10,0
6.	Finansal Muhasebe	13	16,9	8,0
7.	Muhasebecilik ve Mali Müşavirlik Meslek Huk.	4	5,2	2,5
Toplam		162⁸	---	100

⁶ Hesaplama şöyledir: $43 \div 77 = 55,8$

⁷ Hesaplama şöyledir: $43 \div 162 = 26,5$

⁸ Deneklerden, Yeterlilik Sınavı'nda zorlandıkları 3 dersi işaretlemeleri istenmiştir. Bu durumda toplam sayının 231 çıkması gerekir. Ancak bazı denekler 3'ten az işaretledikleri, bazı deneklerin ise bu sınava girmeden belge aldıklarından hiç işaretlemedikleri için sayı 162 olarak gerçekleşmiştir. Yüzdeler ise bu sayıya göre hesaplanmıştır.

Tablo 6’da, adayların Yeterlilik Sınavı’nda en çok zorlandığı derslerde birinci sırada %55,8 ile Maliyet Muhasebesi; ikinci sırada % 32,5 oran ile Sermaye Piyasası Mevzuatı ve Mali Tablolar Analizi dersleri yer almaktadır, üçüncü sırada ise Vergi Mevzuatı ve Uygulaması dersleri yer almaktadır.

Yeterlilik Sınavı’nda en çok zorlanılan dersler içinde Staja Giriş Sınavı’nda olduğu gibi Maliyet Muhasebesi dersi yine birinci sırada yer almıştır. Sivas özelinde bir araştırma olmasından dolayı en çok zorlanılan dersler içinde Sermaye Piyasası Mevzuatı dersinin olması normaldir. Çünkü Sivas’ta⁹ bugün itibari ile hisseleri BİST’ da işlem gören bir işletme bulunmamaktadır. Ayrıca, yapılan bilimsel olmayan görüşmelerde de hisse senedi ve/veya tahvil gibi yaygın sermaye piyasası araçları ile hiçbir işlem yapmadıklarını beyan eden SMMM sayısı oldukça fazladır. Stajını tamamlamaya çalışan aday meslek elemanının da bu yöndeki bilgi eksikliği kaçınılmaz olacaktır. İş yoğunluğu da düşünüldüğünde aday, kendisini bu sınava hazırlamak için yeterli ve kaliteli bir zamanı bulamamaktadır.

Tablo 5 ve Tablo 6 birlikte değerlendirildiğinde, hem Staja Giriş Sınavı’nda hem de Yeterlilik Sınavı’nda en çok zorlanılan dersler içinde birinci sırada Maliyet Muhasebesi dersi yer almaktadır. Yine her iki sınavda zorlanılan dersler içinde ilk üç sırada Mali Tablolar Analizi dersi yer almaktadır. Yeterlilik Sınavı öncesinde işletmelerin maliyet bilgilerini onlarca kez düzenlemelerine ve kredi kurumlarına kredi talebi için başvuru konusunda hazırlık yapmalarına rağmen aday meslek elemanlarının hâlâ Maliyet Muhasebesi ve Mali Tablolar Analizi dersinde zorlanıyor olmaları düşündürücü bir bulgudur. Bu bulgudan hareketle mesleğin tekdüzen ilerlediği, iş yoğunluğu gerçeği/bahanesi ile uygulamaların zaman zaman teorik gerçeği yansıtmadan sürdürüldüğü bu ve benzeri faktörlerin de aday meslek elemanlarının mesleki anlamda yetişmelerini engellediği söylenebilir.

Her iki tabloda dikkati çeken diğer bir bulgu da Muhasebe Denetimi dersinin, Staja Giriş Sınavı’nda en çok zorlanılan derslerde ikinci sırada olmasına rağmen Yeterlilik Sınavı’nda en çok zorlanılan derslerde son sıralarda yer almasıdır. Bunun sebebi olarak, Staja Giriş Sınavını geçen ve stajına devam eden/bitiren adayların muhasebe denetimi ile ilgili bilgi ve tecrübe sahibi olmaları ve dersin içeriğinin zaman ilerledikçe daha anlaşılır hale gelmesinden kaynaklandığı söylenebilir. Tablo 5 ve Tablo 6’da diğer bir ortak nokta her iki sınavda da Meslek Hukuku dersinin en az zorlanılan ders olmasıdır.

5.2.4. Staja Giriş Sınavıyla İlgili İfadelere Ait Bulguların Analiz ve Yorumu

Anket formunda yer alan 10 ifade, serbest muhasebeci mali müşavir ile serbest muhasebeci mali müşavir adaylarının Staja Giriş Sınavına ait görüşlerini belirleyici nitelikte olup çalışmanın ana amacına yönelik olarak hazırlanmıştır.

Tablo 7’de, katılımcıların Staja Giriş Sınavına yönelik görüşlerinin en yüksek ortalamaya göre sıralanmış şekli ve 10 ifade için bildirdikleri görüşlerinin aritmetik ortalaması (\bar{x}), standart sapması (ss) ve bu değerlerin hangi katılım düzeyine girdiği yer almaktadır.

⁹ Aslında ülkemizin önemli bir bölümünde bu durum söz konusudur.

SERBEST MUHASEBECİ MALİ MÜŞAVİRLİK MESLEĞİNDE, STAJA GİRİŞ VE YETERLİLİK SINAVLARINA YÖNELİK DEĞERLENDİRME: SİVAS İLİNDE BİR ARAŞTIRMA

Tablo 7: Staja Giriş Sınavıyla İlgili İfadelere Ait Bulguların İstatistikî Sonuçları

Sıra No	İfade Metni	f	(\bar{x})	ss	Katılım Düzeyi
1.	Ülkemizin coğrafi yapısına göre sınav merkezlerinin artırılması gerekir.	109	4,84	4,958	Tam Katılım
2.	Dosya ruhsat ve sınav ücretlerini çok yüksek buluyorum.	109	4,36	1,126	Tam Katılım
3.	Meslek odasının sınavlara hazırlık niteliğinde kurslar açmasını istiyorum.	109	4,28	1,072	Tam Katılım
4.	Sınavlarda verilen süreler cevaplama için yeterlidir.	109	3,78	1,155	Çok Katılım
5.	Staja Giriş Sınavında yer alan meslek dışı genel kültür ve yetenek derslerini gereksiz buluyorum.	109	3,75	1,459	Çok Katılım
6.	Sınav sonuçlarının açıklanma sürelerini çok uzun buluyorum.	109	3,66	1,293	Çok Katılım
7.	Staj süresi fazladır.	109	3,48	1,562	Çok Katılım
8.	Staja Giriş Sınavında yer alan sorular temel mesleki bilgileri ölçmeye yeterlidir.	109	3,42	1,261	Çok Katılım
9.	Staja Giriş Sınavı çok zor değildir.	109	3,31	1,345	Orta Derecede Katılım
10.	Üniversite öğreniminde elde ettiğim bilgiler Staja Giriş Sınavını başarmamda etkisi olmadı.	109	3,26	1,499	Orta Derecede Katılım
Toplam		109	3,81	1,673	Çok Katılım
1,00 – 1,79 Hiç Katılmam,		1,80 – 2,59 Az Katılım,	2,60 – 3,39 Orta Derecede Katılım,		
3,40 – 4,19 Çok Katılım,		4,20 – 5,00 Tam Katılım			

Tablo 7’de görüldüğü üzere katılımcılar, anketteki ifadelerin toplamına 3,81 ortalama ile **Çok Katılım** düzeyinde görüş bildirmişlerdir. Ankette yer alan ifadelerin hiçbirisi denekler tarafından “Az katılım” veya “Hiç katılmam” düzeyinde değerlendirilmemiştir.

Tablo 7’deki ifadeler tek tek ele alındığında “Ülkemizin coğrafi yapısına göre sınav merkezlerinin artırılması gerekir” ifadesine katılımcılar 4,84 ortalama ile “Tam Katılım” düzeyinde görüş bildirmişlerdir. Anket bulgularının frekans dağılımları ve yüzde oranları incelendiğinde katılımcıların %64,2’si (70 denek) sınav merkez sayısının az olduğu yönünde görüş bildirmişlerdir, bu oran oldukça yüksektir. Bu sonuca göre adaylar, sınav merkezinin sadece 3 ilde olmasına (Ankara, İstanbul, İzmir) büyük ölçüde eleştirel yaklaşım sergilemektedirler. Bunun sebebi, adaylar için hayati önem taşıyan bir sınav için başka bir ilde gidilmesinin sosyal psikolojik sebepleri olabilir. Farklı bir ilde sınava girmek adaylarda tedirginlik ve maddi kaygıya sebep olabilir. Sınav merkezi sayılarının artırılması, mesleğe duyulan ilginin olumlu yönde artmasına ve başarı oranının yükselmesine katkı sağlayabilir.

Katılımcılar, “Dosya ruhsat ve sınav ücretlerini çok yüksek buluyorum” ifadesine 4,36 ortalama ile “Tam Katılım” şeklinde görüş bildirmişlerdir. Serbest muhasebeci mali müşavirlik mesleğinin ilk aşaması olan Staja Giriş Sınavına girebilmek için katılan toplam maliyet Türkiye sınırları içerisinde yapılan diğer sınavlar göz önüne alındığında oldukça yüksektir. Bu ifadeye verilen cevaplar dikkate alındığında, adayların sınav ücretleri konusunda problem yaşadıkları söylenebilir.

“Meslek odasının sınavlara hazırlık niteliğinde kurslar açmasını istiyorum” ifadesine katılımcılar 4,28 ortalama ile “Tam Katılım” düzeyinde görüş bildirmişlerdir. Bu sonuç, teknolojik gelişmelerle bilgiye ulaşmak kolay olsa da adayların, uzman kişilerin birebir eğitim vermelerinin mesleki bilgilerine katkılarının daha yüksek olacağına inandıkları şeklinde yorumlanabilir.

“Sınavlarda verilen süreler cevaplama için yeterlidir” ifadesine katılımcılar, 3,78 ortalama ile “Çok Katılım” düzeyinde görüş bildirmişlerdir. Bu sonuç, serbest muhasebeci mali müşavirlerin ve meslek adaylarının sınav süresi ile ilgili herhangi bir problem yaşamadıkları şeklinde yorumlanabilir. Staja Giriş Sınavı ile ilgili en olumlu ifade sınav süresi ile ilgilidir.

Katılımcılar, “Sınav sonuçlarının açıklanma sürelerini çok uzun buluyorum” ifadesine 3,75 ortalama ile “Çok Katılım” düzeyinde görüş bildirmişlerdir. Bu sonuca göre katılımcılar sınav sonuçlarının açıklanma süresini fazla bulmaktadırlar.

“Staja Giriş Sınavında yer alan meslek dışı genel kültür ve yetenek derslerini gereksiz buluyorum” ifadesine 3,66 ortalama ile katılımcılar “Çok Katılım” düzeyinde görüş bildirmişlerdir. Bu durum, serbest muhasebeci mali müşavirlik mesleğine geçişte mesleki bilgilerin ön planda olmasının arzu edilen bir durum olduğu şeklinde yorumlanabilir. Bir başka açıdan, yoğun bir iş temposu içerisinde sınava hazırlık yapan adayların bu sınavın kapsamında olmasına rağmen meslek dışı derslere zaman ayırmada sorunlar yaşadıkları şeklinde de yorumlanabilir. Ancak ne olursa olsun meslek elemanının genel kültür ve yetenek açısından da belirli seviyede olması mesleki gelişim açısından önemlidir.

Staja Giriş Sınavına giren fakat Yeterlilik Sınavına girmemiş adaylar “Staj süresi fazladır” ifadesine 3,48 ortalama ile “Çok Katılım” düzeyinde görüş bildirmişlerdir. Ancak aynı ifadeye Yeterlilik Sınavına girmiş veya girecek adaylar 3,01 ortalama ile “Orta Derecede Katılım” düzeyinde (Tablo 8) görüş bildirmişlerdir. Bu durum, mesleğin ilk aşamasında olan ve staj yapan adayların mesleki unvanı almak için daha heyecanlı, daha istekli oldukları ve bu yüzden staj süresini fazla buldukları; buna karşılık yeterlilik aşamasında bulunan adayların ise mesleğin iyi şekilde icra edilmesi için önemli bir dönem olan stajın süresi konusunda kararsız kaldıkları şeklinde yorumlanabilir.

“Staja Giriş Sınavında yer alan sorular temel mesleki bilgileri ölçmede yeterlidir” ifadesine 3,42 ortalama ile katılımcılar “Çok Katılım” düzeyinde görüş bildirmişlerdir. İfadeye ait otalamanın Orta Derecede Katılım düzeyinden sadece 0,03 oranında uzak olduğu düşünüldüğünde, sınav komisyonunun sınavın içeriği konusunda biraz daha dikkatli olmaları gerektiği söylenebilir. Zira deneklerin %8,3’ü hiç katılmam ve %15,6’sı “az katılım” düzeyinde görüş bildirdikleri yapılan yüzde analizi ile elde edilmiştir. Bu bilgilerden hareketle, yaklaşık her dört adaydan birinin bu ifade konusunda olumsuz düşündükleri söylenebilir.

“Staja Giriş Sınavı çok zor değildir” ifadesine 3,31 ortalama ile katılımcılar “Orta Derecede Katılım” düzeyinde görüş bildirmişlerdir. Bu bulguya göre katılımcılar, Staja Giriş Sınavının kısmen zor olduğunu belirtmişlerdir. Çünkü ifadeye ait katılım orta düzeydedir ve sınavın zor olduğu yönünde de düşünceleri barındırmaktadır. Yapılan yüzde analizinde katılımcılar %12,8’i bu ifadeye hiç katılmam; %13,8’i de az katılım düzeyinde görüş bildirmiştir. Ancak, sınav içeriğinin mesleki bilgi düzeyini ölçme yeteneği daha da artırılması kaydıyla sınavın zorluğunun meslek açısından olumlu olduğu söylenebilir. Özetle sınav, bilenle bilmeyeni ayırt edici özellik taşıdığı sürece çalışanların lehine olacaktır. Bu sebeple, sınavın kolaylaştırılmasının mesleğe katkı sağlamayacağı düşüncesiyle sınav sorularının hazırlanması gereklidir.

**SERBEST MUHASEBECİ MALİ MÜŞAVİRLİK MESLEĞİNDE, STAJA GİRİŞ VE
YETERLİLİK SINAVLARINA YÖNELİK DEĞERLENDİRME:
SİVAS İLİNDE BİR ARAŞTIRMA**

“Üniversite öğreniminde elde ettiğim bilgiler, Staja Giriş Sınavını başarmamda etkisi *olmadı*” ifadesine 3,26 ortalama ile katılımcılar “Orta Derecede Katılım” şeklinde görüş bildirmişlerdir. Bu bulgu, adayların lisansta aldıkları eğitimle serbest muhasebeci mali müşavirlik mesleğinin ilk aşaması olan Staja Giriş Sınavının içeriğinin uyuşup uyuşmadığı konusunda kararsız, kaldıkları şekilde yorumlanabilir. Üniversite sıralarında öğrenci, hangi alanda çalışacağı konusunda henüz bir karar vermediği için dersleri o düşünce ile takip etmemekte, daha çok geçme amacıyla çalışmaktadır. Öğrenci, öğreticinin ikazına rağmen, “niçin böyle oluyor”dan ziyade “nasıl oluyor” a odaklandığından konunun özünden uzaklaşmakta bu da mezun olduktan sonra karşısına bir sorun olarak çıkmaktadır.

5.2.5. Yeterlilik Sınavıyla İlgili İfadelere Ait Bulguların Analiz ve Yorumu

Anket formunda yer alan 10 ifade, serbest muhasebeci mali müşavir ile serbest muhasebeci mali müşavir adaylarının (81 meslek mensubu ve yeterlilik aşamasında olan aday) Yeterlilik Sınavına ait görüşlerini belirleyici nitelikte olup, çalışmanın ana amacına yönelik olarak hazırlanmıştır. Serbest muhasebeci ve mali müşavirlik mesleğinin son aşaması olan Yeterlilik Sınavına yönelik bulgular Tablo 8’de yer almaktadır.

Tablo 8’de katılımcıların Yeterlilik Sınavına yönelik görüşlerinin ortalamaya göre sıralanmış şekli ve 10 ifade için bildirdikleri görüşlerinin aritmetik ortalaması (\bar{x}), standart sapması (ss) ve bu değerlerin hangi katılım düzeyine girdiği yer almaktadır.

Tablo 8: Yeterlilik Sınavıyla İlgili İfadelere Ait Bulguların İstatistiki Sonuçları

Sıra No	İfade Metni	f	(\bar{x})	ss	Katılım Düzeyi
1.	Stajımı yaptığım yerin Yeterlilik Sınavına etkisi olumludur.	81	4,07	1,089	Çok Katılım
2.	Yeterlilik sınavlarında iki gün içinde sekiz dersin üst üste yapılması başarıyı olumsuz etkilemektedir.	81	3,98	1,161	Çok Katılım
3.	Yeterlilik sınavlarında yanlış hazırlanan soruların sınav esnasında değiştirilmesi sınav motivasyonunu düşürmektedir.	81	3,84	1,088	Çok Katılım
4.	Yeterlilik Sınavının yazılı usulde yapılması sınavların objektif değerlendirilmediği kuşkusunu artırmaktadır.	81	3,53	1,313	Çok Katılım
5.	Mevzuatın sık değişmesi Yeterlilik Sınavındaki başarıyı olumsuz etkilemektedir.	81	3,30	1,378	Orta Derecede Katılım
6.	Yeterlilik Sınavında yer alan sorular temel mesleki bilgileri ölçmede yetersizdir.	81	3,23	1,361	Orta Derecede Katılım
7.	Yeterlilik sınavlarının yapıldığı dönemlerin mesleğe başlama açısından sorunları gidermek için tekrar düzenlenmesi gerekmektedir.	81	3,17	1,289	Orta Derecede Katılım
8.	Staj süresi fazladır.	81	3,01	1,570	Orta Derecede Katılım
9.	Programda yer alan soru ve-veya konular sürekli değişen mevzuata uyum sağlamadığı için stajyerlerin zorunlu eğitimini gereksiz buluyorum.	81	2,96	1,541	Orta Derecede Katılım
10.	İş yerindeki yoğun tempo Yeterlilik Sınavındaki başarıyı etkilemez.	81	2,90	1,420	Orta Derecede Katılım

Toplam		81	3,40	1,329	Çok katılım
1,00 – 1,79 Hiç Katılmam,	1,80 – 2,59 Az Katılım,	2,60 – 3,39 Orta Derecede Katılım,			
3,40 – 4,19 Çok Katılım,	4,20 – 5,00 Tam Katılım				

Tablo 8’de görüldüğü üzere ankette yer alan Yeterlilik Sınavına yönelik ifadelerin hiçbirisi katılımcılar tarafından “Tam katılım”, “Az katılım” veya “Hiç katılmam” düzeyinde değerlendirilmemiştir. Mesleğe geçiş için son aşama olan bu sınava ait ifadeler verilen görüşlerin genel ortalaması 3,40 olmuş; bu değer ise görüşlerin “Orta Derecede Katılım” düzeyinde olduğunu göstermektedir.

Tablo 8’deki ifadeler tek tek ele alındığında “*Stajımı yaptığım yerin Yeterlilik Sınavına etkisi olumludur*” ifadesine katılımcılar, 4,07 ile “*Çok Katılım*” düzeyinde görüş bildirmişlerdir. Bu durum, katılımcıların staj yaptıkları yerlerde elde ettikleri teorik ve uygulama bilgilerinin mesleki hayatlarına önemli katkı sağladığını düşündükleri şeklinde yorumlanabilir.

“*Yeterlilik sınavlarında iki gün içinde sekiz dersin üst üste yapılması başarıyı olumsuz etkilemektedir*” ifadesine 3,98 ortalama ile katılımcılar, “*Çok Katılım*” düzeyinde görüş bildirmişlerdir. İki gün içerisinde sekiz dersin sınavının yapılması ve sınavın klasik olması adayların başarısını olumsuz etkilemektedir. Yeterlilik Sınavının süresinin ve ders dağılımının yeniden düzenlenmesi başarıyı arttıracığı gibi daha adil bir değerlendirme yapılmasına zemin hazırlayabilir.

“*Yeterlilik sınavlarında yanlış hazırlanan soruların sınav esnasında değiştirilmesi sınav motivasyonunu düşürmektedir*” ifadesine 3,84 ortalama ile katılımcılar, “*Çok Katılım*” düzeyinde görüş bildirmişlerdir. Bu sonuç, sınava katılan adayların sınav esnasında soruların değiştirilmesinin kaygı düzeyini artırdığı ve başarıyı olumsuz etkilediği şeklinde yorumlanabilir.

“*Yeterlilik Sınavının yazılı usulde yapılması sınavların objektif değerlendirilmediği kuşkusunu artırmaktadır*” ifadesine 3,53 ortalama ile katılımcılar, “*Çok Katılım*” düzeyinde görüş bildirmişlerdir. Bu sonuçtan hareketle Türkiye sınırları içerisinde en önemli sınav merkezi olan ÖSYM dâhil birçok kurum tarafından gerçekleştirilen sınavlar çoktan seçmeli test tekniği ile gerçekleştirilmektedir. SMMM sınavının yazılı usulde yapılması sınav kâğıtlarının değerlendirilmesinde adaylarda subjektif bir yargı oluşturabilir. Ancak bilginin ölçümünde, yazılı usulün test usulüne nazaran daha iyi olduğu da dikkatlerden kaçmamalıdır. Zaten ÖSYM’de açık uçlu sorular sorma niyetindedir ve bu niyetini de bir iki sınavda uygulamaya geçirmiştir.

“*Mevzuatın sık değişmesi Yeterlilik Sınavındaki başarıyı olumsuz etkilemektedir*” ifadesine 3,30 ortalama ile katılımcılar, “*Orta Derecede Katılım*” düzeyinde görüş bildirmişlerdir. Anket bulgularının yüzde dağılımları incelendiğinde katılımcıların %28,4’ü Orta Derecede Katılım şeklinde görüş bildirdiklerinden dolayı bu ifadede net bir karara sahip değildiler. Katılımcıların %44,5’inin ise mevzuattaki değişikliğin sınav başarısını olumsuz etkilediği yönünde görüşe sahip oldukları yine yapılan yüzde analizi ile tespit edilmiştir. Özellikle değişen ekonomik koşullara uyum sağlayabilmek için mevzuat belirli aralıklarla yenilenmektedir. Bu durum, özellikle sınavda başarılı olma kaygısı taşıyan meslek adaylarını zorlamaktadır şeklinde yorumlanabilir.

“*Yeterlilik Sınavında yer alan sorular temel mesleki bilgileri ölçmede yetersizdir*” ifadesine 3,23 ortalama ile katılımcılar “*Orta Derecede Katılım*” düzeyinde görüş bildirmişlerdir. Günlük yaşam koşullarında ve meslek dallarında yapılan teori ve pratik uygulamalarda belirli düzeylerde farklılık bulunmaktadır. Bu sebeple, meslek mensuplarının ders aşamasında çalıştıkları konularla mesleklerini icra ederken kullanmış oldukları konuların ve olayların farklılık arz etmesi bu konudaki yaklaşımlarında kararsız kalmalarına sebep olmuştur şeklinde yorumlanabilir.

**SERBEST MUHASEBECİ MALİ MÜŞAVİRLİK MESLEĞİNDE, STAJA GİRİŞ VE
YETERLİLİK SINAVLARINA YÖNELİK DEĞERLENDİRME:
SİVAS İLİNDE BİR ARAŞTIRMA**

“Yeterlilik sınavlarının yapıldığı dönemlerin mesleğe başlama açısından sorunları gidermek için tekrar düzenlenmesi gerekmektedir” ifadesine katılımcılar, 3,17 ortalama ile katılımcılar “Orta Derecede Katılım” düzeyinde görüş bildirmişlerdir.

“Staj süresi fazladır” ifadesine 3,01 ortalama ile katılımcılar “Orta Derecede Katılım” düzeyinde görüş bildirmişlerdir. Ancak Tablo 7’de Staja Giriş Sınavını başarıp staja başlayan ancak henüz yeterlilik aşamasında olmayan adaylar aynı ifadeye daha olumsuz yaklaşım sergilemişlerdir. Bu durum, mesleğin ilk aşamasında olan adayların unvanı elde etmek için heyecanlı ve sabırsız oldukları, stajı bitiren adayların ise stajı daha çok önemsedikleri şeklinde yorumlanabilir.

“Programda yer alan soru ve/veya konular sürekli değişen mevzuata uyum sağlamadığı için stajyerlerin zorunlu eğitimini gereksiz buluyorum” ifadesine katılımcılar, 2,96 ortalama ile “Orta Derecede Katılım” düzeyinde görüş bildirmişlerdir. Değişen mevzuata göre sınav sorularının hazırlanması öncelikle ölçme değerlendirme sistemi açısından doğru bir yaklaşımdır. Ancak bir konunun bütününe hâkim olabilmek için eski halini de bilmek, kıyaslamak sorunları çözmek için önemlidir. Bunun için yeni değişikliğe uğramış ve artık eski diye anılan mevzuatı hemen yok saymak da doğru bir yaklaşım değildir.

“İş yerindeki yoğun tempo Yeterlilik Sınavındaki başarıyı etkilemez” ifadesine katılımcılar, 2,90 ortalama ile “Orta Derecede Katılım” düzeyinde görüş bildirmişlerdir. Bu durum, katılımcıların staj yaptıkları iş yerlerinde yoğun çalışmalarının onların uygulama bilgilerini artırsa da teorik bilgilerden uzak kalmalarına fiziksel yorgunluklarının ders çalışma tempolarını olumsuz etkiledikleri şeklinde yorumlanabilir.

6. SONUÇ

Sivas ili sınırları içerisinde SMMM odasına kayıtlı stajyerlerin ve meslek mensuplarının Staja giriş sınavı ve yeterlilik sınavına ait görüş ve beklentilerini tespit etmek ve bu tespitler ışığında çözüm önerileri sunmak bu çalışmanın amacını oluşturmaktadır.

Yapılan bu çalışmada katılımcıların %77'sini erkeklerin oluşturduğu, % 71'nin 26-45 yaş aralığında olduğu, %66'sının lisans mezunu olduğu ve staj yapılan yer ile ilgili katılımcıların %92'sinin muhasebe bürosunda staj yapmış/yapıyor olduğu tespit edilmiştir. Demografik sonuçlara göre katılımcıların genç yaş aralığında ve üniversite mezunu olduğu söylenebilir. Bu durum, güncel değişikliklerin sonucunu değerlendirmek açısından önemlidir.

Uygulanan anket ile Staja Giriş Sınavı ve Yeterlilik Sınavında katılımcıların en çok zorlandıkları dersin Maliyet Muhasebesi dersi, en az zorlandıkları dersin ise Meslek Hukuku dersi olduğu bulgusuna ulaşılmıştır. Katılımcıların maliyet muhasebesi dersinde zorlanmalarının sebebi, dersin detaylı bir içeriğe sahip olması uygulamada ise daha genel çerçevede işlemlerin yürütülmesi ve yeterli düzeyde eğitimlerin verilmemesi olabilir. Bu bulgudan hareketle, mesleğin tekdüze ilerlediği, iş yoğunluğu sebebiyle uygulamaların zaman zaman teorik gerçeği yansıtmadan sürdürüldüğü söylenebilir.

Mevcut dersin daha iyi anlaşılması için TESMER ve SMMM Odası tarafından eğitimler düzenlenebilir, yazılı ve görsel eğitim materyalleri üzerinde düzenlemeye gidilerek dersin daha iyi anlaşılması sağlanabilir.

Staja giriş sınavıyla ilgili ifadelerden en çok katılımın (Tam Katılım) olduğu 3 ifade “Ülkemizin coğrafi yapısına göre sınav merkezlerinin artırılması gerekir”; “Dosya ruhsat ve sınav ücretlerini çok yüksek buluyorum” ve “Meslek odasının sınavlara hazırlık niteliğinde kurslar açmasını istiyorum” ifadeleri olmuştur. En az destek gören (orta derecede katılım) ifade ise “Üniversite öğreniminde elde ettiğim bilgiler Staja Giriş Sınavını başarmamda etkisi olmadı” ifadesidir.

Yeterlilik sınavıyla ilgili ifadelerden en çok katılımın olduğu 3 ifade ise “Stajımı yaptığım yerin Yeterlilik Sınavına etkisi olumludur”; “Yeterlilik sınavlarında iki gün içinde sekiz dersin üst üste yapılması başarıyı olumsuz etkilemektedir” ve “Yeterlilik sınavlarında yanlış hazırlanan soruların sınav esnasında değiştirilmesi sınav motivasyonunu düşürmektedir” ifadeleri olmuştur. Katılımın en az (orta derecede katılım) olduğu ifade ise ifade ise “İş yerindeki yoğun tempo Yeterlilik Sınavındaki başarıyı etkilemez” ifadesidir.

Staja Giriş Sınavı ve Yeterlilik Sınavına yönelik ifadelerden verilen cevaplardan elde edilen önemli bazı sonuçlar ve bunlarla ilgili öneriler aşağıdaki gibi özetlenebilir:

- ✓ Sınav merkezinin 3 ilde olması mesleğe adım atan kişiler için bağlayıcı niteliktedir. Sınav merkezi sayısının artırılması, stajyerlerin bu konudaki psikolojik ve maddi kaygılarını azaltarak başarı düzeylerini artırmada etkili olabilir. Bu konuda ülkemizde önemli bir kurum olan ÖSYM'den illerdeki üniversitelerden ve SMMM Odasından yardım alınarak organize olunabilir ve böylece sınav merkezleri yaygınlaştırılabilir.
- ✓ Katılımcılar dosya ruhsat ücretini yüksek bulmaktadır. Bu durum, ülkemizde konu ile ilgili yapılmış birçok çalışmanın da ortak sonucudur (Kaplanoğlu 2014:281). Dosya ruhsat ücreti diğer mesleklerle kıyaslandığında oldukça yüksektir. Bu konuda düzenlemeler yapılarak ücret daha makul hale getirilebilir.

**SERBEST MUHASEBECİ MALİ MÜŞAVİRLİK MESLEĞİNDE, STAJA GİRİŞ VE
YETERLİLİK SINAVLARINA YÖNELİK DEĞERLENDİRME:
SİVAS İLİNDE BİR ARAŞTIRMA**

- ✓ Stajyerler ve meslek mensupları, meslekle ilgili kurumların düzenlemiş olduğu eğitimlerin artırılmasını ve/veya yeniden düzenlenmesini istemektedirler. Bu konu ile ilgili olarak meslek odalarının donanımlı kadrolarla birlikte düzenli eğitim vermeleri sağlanabilir ve mevcut eğitimler de daha sıklaştırılarak yaygın hale getirilebilir. Her ne kadar mevcut sistemde internet ortamında ders veriliyor olsa da yüz yüze eğitimler artırılabilir ve zaman düzenlemesi yapılarak bu konuda üniversitelerin katkısı da sağlanabilir.
- ✓ Katılımcıların büyük kısmı staj yapılan yerdeki faaliyetlerin sınavlara katkısını önemsemektedir. Bu durum, stajın önemini yapılan çalışmayla bir kez daha ortaya koymuş bulunmaktadır.
- ✓ Yeterlilik Sınavının iki gün sürmesi ve bu süre zarfında üst üste sekiz derse ait yazılı sınavın yapılması stajyerleri zorlayan diğer önemli sorunlardan birisidir. Bu sorunu çözmek adına yeniden düzenlemeye gidilebilir. Örneğin sınav merkezleri artırılarak ulaşım sorunu azaltılabilir ve iki gün yerine farklı tarihlerde birer gün olarak sınavlar gerçekleştirilebilir.
- ✓ Stajyerler ve meslek mensupları Yeterlilik Sınavının yazılı usulde yapılmasının ölçme değerlendirme sisteminde adaleti sağlayamadığı yönünde görüş bildirmişlerdir, yine sınav esnasında sorulardaki hataların düzeltilmesi sınav ile ilgili kaygıları artırdığı için ölçme değerlendirme sisteminde konuyla ilgili uzman kadrolardan yardım istenerek düzenlemelere gidilebilir. Yazılı şekilde yapılan sınavların sonuçları birkaç komisyon tarafından denetlenerek bu konudaki kaygılar azaltılabilir.

Yapılan bu çalışma Sivas ilinde bulunan Serbest Muhasebeci Mali Müşavir (SMMM) ve stajyerlere yönelik bir çalışmadır. İlerleyen zamanlarda çalışmanın evreni genişletilerek sonuçlar daha da genelleştirilebilir. Bu çalışmanın, bundan sonra yapılacak benzer çalışmalara katkı sağlaması en büyük dileğimizdir.

KAYNAKÇA

- Aydemir, O. (2015). Muhasebe Meslek Mensuplarının Karşılaştıkları Sorunlar ve Beklentiler. *Muhasebe ve Finansman Dergisi*, 71-84.
- Demir, M. & Çiçekay, H. (2015). Serbest Muhasebeci Mali Müşavir Stajyerlerinde Mobbing Algısına Yönelik Van İlinde Bir Araştırma: 2009 ve 2014 Yılları Karşılaştırması. *Muhasebe ve Denetime Bakış*, 15-36.
- Doymuş, K. (2007). Effects of A Cooperative Learning Strategy on Teaching and Learning Phases of Matter and One-Component Phase Diagrams. *Journal of Chemical Education*, 84(11), 1857.
- Fidan, M. E. & Subaşı, Ş. (2014). Muhasebe Meslek Mensubu Adaylarının Etik Algıları: İstanbul İli Örneği. *Muhasebe ve Finansman Dergisi*, (64), 111-130.
- Kaplanoğlu, E. (2014). Muhasebe Stajyerlerinin Meslek Mensuplarından ve Meslek Örgütlerinden Beklentileri: Manisa İli Araştırması. *Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 28 (4).
- Tekin, H. (1987). *Eğitimde Ölçme ve Değerlendirme*. Mesa Yayınları
- Uzay, Ş. (2005). Muhasebe Meslek Stajyerlerinin Sorunları ve Beklentileri: Bir Araştırma. *Muhasebe ve Finansman Dergisi*, (25), 70-78.
- Yasalar, T. C. 3568 Sayılı Serbest Muhasebeci Mali Müşavirlik ve Yeminli Mali Müşavirlik Kanunu. *Ankara: Resmi Gazete (20194 Sayılı)*. (Md 5, A Fıkrası, A Bendi)
- Yasalar, T. C. 3568 Sayılı Serbest Muhasebeci Mali Müşavirlik ve Yeminli Mali Müşavirlik Kanunu. *Ankara: Resmi Gazete, 01.06.1989, 14. Madde*
- Yazarkan, H. & Yılmaz, Z. (2016). Muhasebe Stajyerlerinin Staj Eğitiminde Karşılaştıkları Sorunlar ve Beklentileri: TR90 Bölgesinde Bir Uygulama. *Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 30(2).

**SERBEST MUHASEBECİ MALİ MÜŞAVİRLİK MESLEĞİNDE, STAJA GİRİŞ VE
YETERLİLİK SINAVLARINA YÖNELİK DEĞERLENDİRME:
SİVAS İLİNDE BİR ARAŞTIRMA**

EXTENDED ABSTRACT

Accounting is a science that produces useful data for information users. Studies are carried out by many public or private institutions and organizations in the national and international arena to ensure and increase the quality of information. Because the parties of the produced information are high in number and have various characteristics, the purposes of each party to benefit from accounting information also differ. The quality of the data produced by the professionals directly and significantly affects the accuracy of the decisions that will be taken by the parties related to the business.

The Independent Accountant and Financial Advisory (IAFA) can be categorized as a difficult and important profession, based on knowledge of accounting, finance, economics, financial law, behavioral sciences, communication skills, etc. The profession plays an important role in the establishment of the accounting information system, planning all kinds of financial issues, making important business decisions and solving problems likely to be encountered within its subject matter.

In order to be a member of the IAFA profession and to perform it, the candidate must have many qualitative and quantitative characteristics. Some of these are related to education and based on graduation requirements. Some characteristics are determined by exams and the knowledge level of the candidate who wants to be successful in the exams increases in this way. The contribution of these exams to the quality of accounting knowledge is undisputedly very high. Some characteristics are obtained by learning the behaviors the candidates should exhibit in their working environment. Taken as a whole, the IAFA profession is not only based on knowledge, but it is also a profession where presentable qualities are important. The individuals can easily attain knowledge, but the presence of weaknesses in professional ethics and civic level can deeply affect the quality of the profession's knowledge production.

It was mentioned that the IAFA profession has both qualitative and quantitative features and the existence of some of these features is tried to be determined by examinations. The purpose of this study is to reveal the opinions and expectations of IAFA's and interns' regarding the "Internship Admission Exam" and "Proficiency Exam", which are among of the most important stages in order to obtain the IAFA title, and determining which courses are more difficult in both exams. Another purpose is making a solution proposal by evaluating the data obtained.

In order to realize the purposes of the study, the data that will be analyzed were obtained by the questionnaire method. While creating the questionnaire, the literature including the survey studies on the subject was examined (Uzay, 2005; Kaplanoglu, 2014; Yazarkan and Yılmaz, 2016). Information was obtained by going to the relevant professional chamber, and then the information of IAFAs and interns who were performing the profession and in various positions in the profession were utilized.

The questionnaire was applied to a total of 109 IAFAs and trainees registered in the Sivas IAFA Chamber in May 2018, who actually perform their profession in the provincial center, and who have or will be entitled to a professional title by taking at least one of the two exams. Participants of the questionnaire were selected using the "Easy Sampling" method.

The questionnaire form used in the study consists of four sections. The first section consists of 4 questions in order to determine the demographic structure of the IAFA and interns who participated in the survey. The second section consists of options including courses prepared to determine the courses that IAFA and interns have the most difficulties in the Internship Admission Exam and Proficiency Exam. The third and fourth sections consist of 10 statements aimed at determining the opinions about the Internship Admission Exam and 10 statements for determining the opinions of the Proficiency Exam. The participants were asked to respond in the range of "5 Fully Agree" to "1 Never Agree" to the statements prepared in 5-point Likert type.

The validity and reliability of the questionnaire form was tried to be determined by Cronbach's Alpha Internal Consistency Coefficient and the coefficient was found as 0.84 as a result of the analysis. This result indicates that the questionnaire is highly reliable.

Based on the answers given by the participants, frequencies and percentages were used to determine the demographic structure and the lessons that were difficult in both exams. In order to determine the opinions about the exams, frequency, arithmetic mean and standard deviation values were used. The data obtained from the questionnaire were analyzed and interpreted with the help of the SPSS (22) package program, which is among the most preferred analysis tools in social sciences.

In the present study, 77% of the participants were men, 71% were between the ages of 26-45, 66% were undergraduate, 92% had an internship in the accounting office and 63% were IAFA. According to the demographic results, the participants can be grouped into the young age range and university graduates.

The 3 courses that participants have the most difficulty in the Internship Admission Examination are cost accounting, accounting auditing and financial statement analysis courses. On the other hand, the 3 most difficult courses in the Proficiency Examination were cost accounting, capital market legislation and financial statements analysis. Cost accounting and financial statement analysis courses are among the most difficult courses in both exams. According to the participants' reports, the least difficult course in both exams was the law of profession course.

Among the statements about the internship admission exam, the 3 statements with the highest participation are *"Exam centers should be increased according to the geographical structure of our country"*, *"I find the license and examination fees very high"* and *"I want the professional chamber to open courses as preparation for exams"*.

Among the statements about the proficiency exam, the 3 statements with the highest participation are *"The place where I do my internship has a positive effect on the Proficiency Exam"*, *"The fact that eight courses in a row in two days affects the success negatively"* and *"Changing the wrongly prepared questions in the proficiency exams during the exam decreases the motivation of the exam"*.

In the Internship Admission Exam and Proficiency Exam, it was determined that the most difficult course for the participants was the cost accounting course, and the least difficult course was the law of profession course. The reasons why the participants have difficulty in the cost accounting course may be that the course has a detailed content, the more general procedures are carried out in practice and the training is not provided at a sufficient level.

Members of the profession stated that they had difficulties in cost accounting and financial statement analysis lessons, although they repeatedly calculate/arrange cost information and make

**SERBEST MUHASEBECİ MALİ MÜŞAVİRLİK MESLEĞİNDE, STAJA GİRİŞ VE
YETERLİLİK SINAVLARINA YÖNELİK DEĞERLENDİRME:
SİVAS İLİNDE BİR ARAŞTIRMA**

preparations for loan requests to credit institutions before the Proficiency Examination. Based on this finding, it can be said that the execution of the profession progresses uniformly, practices are sometimes carried out without reflecting the theoretical truth due to the workload, and these and similar factors prevent the professionals from professional development.

The fact that the examination centers are located in only 3 provinces is seen as a serious problem for the participants. For this, it may be appropriate to increase the number of exam centers in line with the geographical and climatic conditions of the country. This situation may result in reducing the psychological and financial concerns of the testees. In this regard, solutions can be produced, and the number of examination centers can be increased by obtaining opinions and assistance from Student Selection and Placement Center (SSPC), which is an important institution in our country, universities in the provinces and IAFA Chambers.

Another result reached in the study is that the participants consider the file license fee high. This situation is the common result of many studies on the subject in our country (Kaplanoglu 2014: 281). File license fee is quite high compared to other examinations evaluating professional proficiency. This expense needs to be decreased to more affordable levels.

Interns and members of the profession expressed their opinion that the trainings organized by the institutions related to the profession should be increased and reorganized. In this regard, training activities can be increased by the relevant institutions and organizations and/or efforts can be made to increase the efficiency of existing training activities.

Interns and members of the profession think that the written method of the Proficiency Exam cannot provide a fair assessment and evaluation system. It is also claimed that correcting the errors in the questions during the exam is a situation that increases the anxiety about the reliability of the exam. In order to overcome this problem, arrangements should be made in the assessment and evaluation system by seeking help from the relevant expert staff.

One of the other important problems for the interns is that the Proficiency Exam takes two days and during this period, the written exam for eight courses containing very important comprehensive information is carried out. In order to solve this extremely loaded time schedule problem, reorganization should be made. For example, by increasing the exam centers, the transportation problem can be reduced, and exams can be held on different dates instead of merely two days.